

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ОҚЫТУДЫҢ САПАСЫН АРТТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

42-ші Халықаралық ғылыми-әдістемелік
конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ

3-КІТАП

ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ
КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ
42-й Международной научно-методической
конференции

КНИГА 3

Семенова Т.Я., Шуховцова Т.А. Учебно-образовательный потенциал поэтического текста	246
Толмачева Д.С., Игнатова Е.Р. Технологии обучения диалогической форме общения	251
Мацко И.В., Торохтий Л.С. Пути обогащения словарного запаса иностранных учащихся при обучении русскому языку	254
Мацко И.В., Торохтий Л.С. Требования к составлению лексико-грамматических тестов по РКИ	258
Тұмбаева Р.Н. Студенттердің сөйлеу мәдениеті дағдыларын қалыптастыру	262
Удербаета С.К. Применение инновационных технологий обучения в преподавании общего курса «История Казахстана»	264
Утебаев Г.Е. Внедрение мониторинга в образовательный процесс при обучении РКИ	268
Шеденова Н.У., Мульшариф М. Формы СРС при изучении общеобразовательной дисциплины «Социология» в контексте развития проблемно-ориентированного обучения	272
Якубаева К.С. Психолингвистические особенности процесса аудирования и записи лекций	277
Бекмашева Б. Н. Паронимия құбылысының тілдік сипаты	281

**Дөңгелек үстел «PHD ДОКТОРАНТУРАСЫ МЕН МАГИСТРАТУРАДА БІЛІМ БЕРУ
БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУЫ ЗЕРТТЕУ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ЖЕТЕКШІ ҚЫЗМЕТІ»**

Абдигалиева А.Н., Абдиева З.К. Комплекс мер по усовершенствованию системы PhD в Казахстане по мнению PhD докторантов	284
Барлыбаева С.Х. Специфика образовательной дисциплины магистратуры: «Конвергентная журналистика»	288
Габитов Т.Х. Особенности современного культурологического образования в контексте подготовки докторов PhD	291
Досыбаева Ғ. К. Модернизация последипломной подготовки специалистов в рамках магистратуры	294
Ермекбаева Б.Ж., Казбеков Б.К., Казбекова Ж.Б. Государственные приоритеты и механизмы трансформации вуза в исследовательской университет	301
Заядан Б.К., Кайырманова Г.Қ., Абдиева Г.Ж. Ғылыми-зерттеу университетін қалыптастыруда шет ел профессор-ғалымдарының рөлін арттыру бүгінгі күн талабы	310
Ибраева А.С. Особенности преподавания предмета «История права» в магистратуре	313
Қалпаев А., Тунгатарова М.С., Алибаева К.А. Практика реализации совместной Франко-казахской научно-образовательной программы по геоэнергетике	317
Каруна О.Л., Хикметов А.К., Моисеева Е.С. Усовершенствование докторских PhD-программ в контексте их связи с научными и производственными организациями	319
Мажренова Н.Р., Торегожина Ж.Р., Минжанова Г.М. Разработка новых образовательных программ энергоэкологической направленности в магистратуре и докторантуре по специальности «Экология»	323
Мәдібай Қ. Магистратура бөлімінде ХІХ ғасырдағы қазақ әдебиеті тарихын тереңдетіп оқыту мәселелері	327
Мукашева А.Б. Педагогическая практика в магистратуре: проблемы и перспективы	331
Рахимбекова Б.К., Майданали З. Проблемы преподавания в магистратуре и PhD: креативность и новаторство	335
Сарсенова И.Б. Қазақстанның жоғары оқу орындарында докторантура бойынша білім беру жүйесі	339
Тарақов Ә. Ғылымның кемелденуі – жастар ұмтылысында	342
Тимошенко В.Ю. Организация учебно-научной работы студентов и аспирантов, специализирующихся в сфере нанотехнологий	345
Ван Юйцун. О роли телепрограмм в преподавании китайского языка как иностранного в высших учебных заведениях	349
Мехмет Арслан. Особенности системы высшего образования в Турции: на примере магистратуры и PhD докторантуры.	353

ПӘНАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК СЕМИНАР

Данаев Н.Т., Пыркова А.Ю., Мансурова М.Е. CANDI - TEMPUS проект кафедры информатики	357
Уалиева И.М., Сатыбалдиева Р.Ж. Опыт преподавания IT в МУИТ	361
Тукеев У.А. Информатика как вторая компетенция: опыт реализации.	363
Кумалаков Б.А. Роль баз данных в образовательном процессе и перспективы формирования компетенций студентов некомпьютерных специальностей	364

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ДОКТОРАНТУРА БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ

Сарсенова И.Б.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
indira_sarsenova@mail.ru

Білім беру қазіргі таңда ол Еуроодақ немесе Қазақстан болсын елдің экономикалық, сонымен қатар әлеуметтік іс-әрекетіне құнды және өте маңызды салым болып табылады. Бірақ та Қазақстан Республикасын ЕуроОдақпен салыстырғанда білім берудің айырмашылығы еуропалық елдер достастығы өз азаматтарына білім беру мен еңбек ету сферасына айтарлықтай жоғары деңгейде орта қалыптастырған және Еуроодақ елдері арасында қозғалмалылықтың (мобильность) нәтижесі мәдениаралық қарым-қатынастың дамуына, адам ресурстарының дамуына әсерін тигізеді, ол дегеніміз елдің экономикалық әлеуетін жүзеге асыратын бірден-бір басты фактор.

Ел президентімен келесі онжылдықтағы жұмыстың негізгі бағыты мен маңызды рөлі білім беру және ғылым жүйесін жетілдіру қарастырылған болатын. Елбасы Н.Ә.Назарбаев өз сөзінде «біздің еліміздің азаматы сәйкесінше білім мен біліктілікке ие бола отырып, дүниежүзінің кез келген елінде қажетті маман бола алуы керек» деп атап өткендей, білім реформасы осындай деңгейге жетуі тиіс.

Республикадағы білім беру дамуының заманауи жағдайы мен бағыттары, оның әртүрлі деңгейлерінің алдында тұрған міндеттері жалпы білім жүйесіндегі олардың қызметтері, рөлі мен орнын толықтыруды қажет ете отырып, оқу – тәрбиелік үрдістің одан әрі қарай жетілдіру үшін жаңа тәсілдердің өңделуіне, яғни тұтас алғанда білім беру сапасын жоғарлатуды қажет етеді.

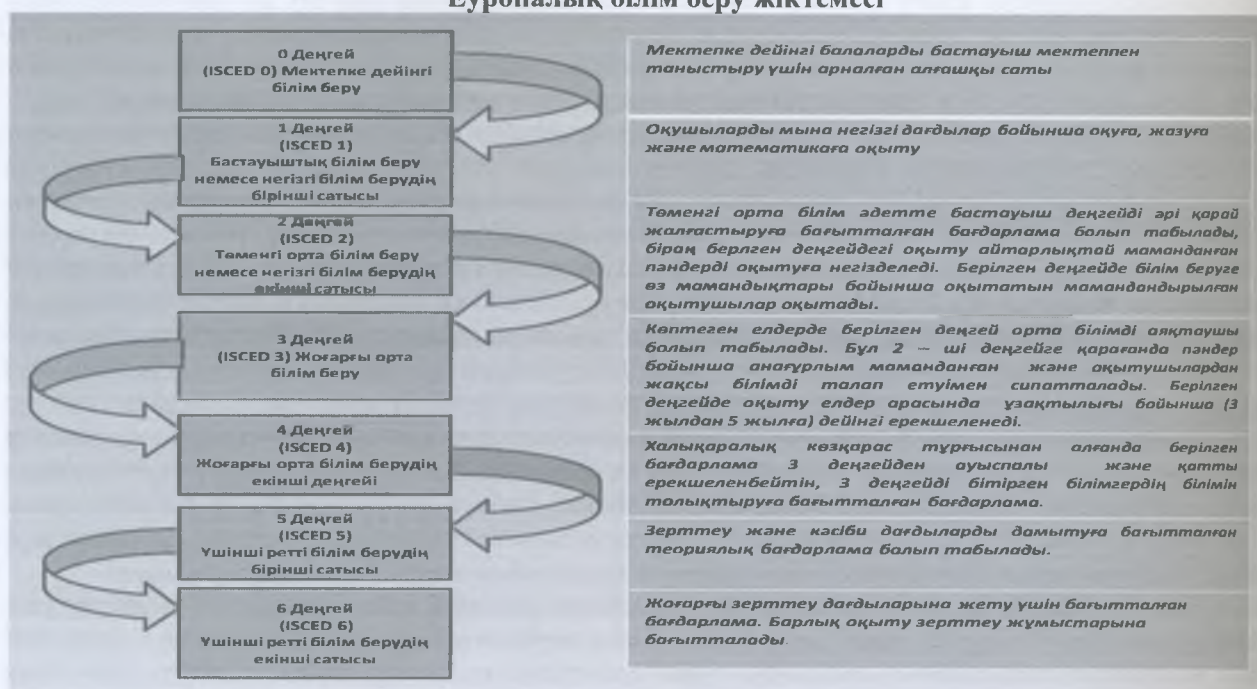
Жыл сайынғы Қазақстан Республикасының Президентінің халыққа жолдауында қоғам үдерісі үшін үйлесімін тапқан білім беру жүйесінің бірінші деңгейлі маңыздылықтың аса мән бере отырып, «Экономикалық және қоғамдық жаңашылдандыруға сәйкес келетін заманауи білім беру жүйесі керек. Білім беру реформасы – Қазақстанда шынайы бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз етуге рұқсат беретін маңызды құралдардың бірі»; «Біз барлық елдер бойынша халықаралық стандарттар деңгейінде білім берудің сапалы қызметін ұсынуына қол жеткізуіміз керек. Дүниежүзілік шаруашылық байланыстар жүйесіне белсене бірлескен үлкен жетістікке жеткен көптеген заманауи мемлекеттер «ақылды экономикаға» ұмтылуда, ал оны жасау үшін ең алдымен өзіндік «адам капиталын» дамытуымыз керек» [1].

Осы аталған мәселеге байланысты отандық ғылыми зерттеу орталықтарын құра отырып, «отандық ақыл-ой шоғырын» жасау басты еліміздің өркендеуіндегі басты міндет болып табылады, соған сәйкесінше бүгінгі таңда әл – Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетін ғылыми орталыққа айналдыру және заманауи білім беру жүйесін жаһандандыруға байланысты халықаралық стандарттар негізінде ЖОО – да білім берудің үш сатысы: бакалавр – магистратура – докторантура соның нағыз дәлелі бола алады. Аталған оқу орны докторантура бойынша Қазақстандағы ғалым-кадрларды дайындаудың бірден-бір орталығы болып табылады. Сондықтан да, ұсынылып отырған мақаланың мақсаты – Еуропадағы докторантура бойынша кадрларды дайындаудағы жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша отандық стандартты салыстыру негізінде жас PhD докторларды дайындау сапасын жоғарлату негізінде үлкен жетістіктер мен тиімді нәтижелерге қол жеткізу.

Осыған сәйкес, 2001 жылы Еуропалық кеңес білім беру жүйесінде бірнеше міндеттер қатарын алға қойып, оған 2010 жылға дейін жетуі тиіс болған. Алға қойылған мақсаттар қатары болып Лиссабон стратегиясының бөлімі болып табылады, онда ресурстарды тиімді қолдану негізінде білім беру сапасын жақсарту және ЕО – тың барлық елдерінде білім берудің барлық сатысы бойынша қамтылуын қарастыру керек болатын.

Білім берудің халықаралық стандарт жіктемесі 1970 жылы ЮНЕСКО ұйымымен өз елі және басқа елдер үшін білім беру статистикасына ұсыну және жинау мақсатында құрал ретінде қалыптасты. Берілген стандарт барлығы негізгі 7 деңгейі бойынша жүзеге асады. Еуропалық білім беру жіктемесін келесі 1 – суреттен көруге болады.

Еуропалық білім беру жіктемесі

Жоғарыда көрсетілген суреттегі Еуропалық білім беру біздің мемлекетіміз үшін де тән [2]. Мектепке дейінгі білім беру мен жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру сатысы толық қарастырылған. Дегенмен Қазақстанда жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесін жетілдіру мен сапасын жақсартуды қажет етеді. Ол біріншіден, ғылым докторларын дайындау жана үлгісіне көшумен сипатталса, екіншіден халықаралық бәсекеге қабілетті кадрлар дайындау. Сондықтан да, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2009 жылдың 25 желтоқсанындағы № 598 бұйрығымен бекітіліп, іске қосылған ҚР МЖМБС қарастырайық. Стандартта көрсетілген анықтамалар мен терминдер бойынша,

Докторантура: жоғары оқу орындары мен ғылым мекемелерінде жоғары білікті ғылыми және ғылыми-педагогикалық мамандарды дайындау формасы.

Философия докторы PhD: Мамандығына сәйкес докторантураның кәсіби бағдарламасын меңгерген тұлғаларға берілетін жоғары академиялық дәреже.

Оқытудың кредиттік жүйесі: Оқытушы мен білім алушының жұмыс көлемін өлшейтін жинақы бірлік ретінде – кредитті пайдалана отырып, пәндерді меңгерудің бірізділігін білім алушының дара жоспарлауы мен таңдау негізінде оқыту.

Докторантурада білім беру үрдісін аяқтаудың негізгі өлшемдері (критерилері) докторанттың 60 кредиттен кем емес кредитті меңгеруі табылады [3].

Осы аталған талаптар негізінде докторантурадағы оқу бағдарламаларының мазмұны I кестеге сәйкес қалыптасады.

1 – Кесте

Отандық докторанттың оқу жоспары

		2009		2010		2011		2012		кредит саны
		1 – жыл		2 – жыл		3 – жыл				
		1 сем	2 сем	3 сем	4 сем	5 сем	6 сем			
1	Теориялық оқыту									30 кредит
2	Докторанттың ғылыми-зерттеу жұмысы (ДФЗЖ)									16
3	Практика педагогикалық / зерттеу									6
4	Докторлық диссертация орындалуы									10
5	Кешенді емтихан									1
6	Докторлық диссертацияны қорғау									3

Бұл кестеден көретініміз, 3 жыл оқу барысындағы оқытудың 50 пайызы, яғни 30 кредит тек теориялық оқытуға арналған және теориялық оқыту 3 семестрден 4 семестрге дейін созылуы мүмкін. Ал қалған 50 пайызы практикалар мен ғылыми зерттеу жұмыстарына, докторлық диссертацияны дайындауға бағытталған. Докторанттың 60 кредит игеруі Еуропалық елдердегі білім беру жүйесінде де қалыптасқан. Бірақ, Қазақстандағы жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесіндегі докторантура бойынша негізгі айырмашылығы болып теориялық оқытуға 30 кредиттің бөлінбеуінде. Мысал ретінде, Австрия Республикасындағы Зальцбург университетіндегі докторанттың оқу жоспарын келесі 2 – кестеден көруге болады, білім беру жүйесін салыстыру негізінде отандық докторант пен шетелдік докторанттың алатын білімі мен дағды нәтижелерін байқау қиын емес.

2 – Кесте

Шетелдік докторанттың оқу жоспары

		2009		2010		2011		2012		2013	
		1 – жыл		2 – жыл		3 – жыл		4 – жыл			
		1 сем	2 сем	3 сем	4 сем	5 сем	6 сем	7 сем	8 сем		
1	Қосымша талаптар										
2	Бағдарлау/ғылыми зерттеу тақырыбын анықтау										
3	Зерттеу тақырыбының әлеуетін анықтау										
4	Зерттеу практикасы										
5	Зерттеу практикасы										
6	Әдістер мен әдістемелерді өңдеу және бағалау										
7	Техникалық орындалуы										
8	Мәтінін өңдеу, үлгілеу										
9	Мақалалар										
10	Диссертацияны ұсыну										
11	Диссертацияны қорғау										

Докторант үш жыл мерзімде орындалу керек ғылыми зерттеу жұмысын 4 жылға дейін созуы мүмкін. 791 + 786 зерттеу коды бойынша 30 ECTS (10 ECTS семинарларға арналса, 10 ECTS курстарға, 10 ECTS арнайы қызметтерге – конференцияларға, оқу құралдарын шығаруға, жазғы мектептерге арналады [4,5,6]. Шетелдік докторанттың білім алуы нәтижесінде келесідей жетістіктерге қол жеткізе отырып, оның ғылыми зерттеу жұмысын орындаудағы басым айқындықтар болып мыналар табылады:

- Дағдыларды анықтау, зерттеу жұмысының қолданбалы саласында қажеттілігін айқындау;
- Өз білімін жазғы мектептерде, түрлі семинарларда, ғылыми конференцияларға қатысу нәтижесінде кредит есебінен толықтыру;
- Академиялық қозғалмалылық;
- Шет тілдерін меңгеру;
- Көпқызметті білім жүйесін қалыптастыру, жұмысқа орналасу үшін өзін-өзі жетілдіру, өзін – өзі дамыту, әлеуметтендіру;
- Ғылыми конференцияларды, семинарларды, тренингтерді ұйымдастыру және т.б.

Жоғарыда аталғандардың негізінде жан-жақты кадрларды дайындау барысында жоғары оқу орындарындағы профессорлар-оқытушылар құрамына да қойылатын талаптар болып: қоғамға қажетті біліктілік пен білім, жаратылыстану мен техникалық ғылымдарды дамыту, білім мен оқытуды инвестициялау, ашық білім беру кеңістігін қалыптастыру, білім берудің жоғары тартымдылығын қамтамасыз ету, шетел тілдері оқыту, қозғалмалылық, оқытушылар жасы, кәсіби мамандарды шақыру және т.с.с табылады.

Қорыта айтқанда, докторантура бойынша ҚР МЖМБС қайтадан толықтырулар мен енгізуді қажет етеді, себебі кез келген ғылыми кадр ол елдің басты капиталы. Сонымен қатар, ғылыми зерттеу жұмысының жасаудағы ғылыми – материалдық техникалық лабораториялар мен базаларды қалыптастыру, практикаға бөлінетін сағаттар санын көбейту, ғылыми зерттеу жұмыстарына қолайлы

орта жасау, шетелдік халықаралық зерттеулерге, жазғы мектептерге, семинарларға қатысу және мерзімдерін ұзарту, білім саласын қаржыландыру, яғни, жоғары деңгейдегі қозғалмалылықты қамтамасыз еткен жағдайда елдің өркендеуіне қажетті мамандарды дайындай отырып, ел сұранысына сай өнім немесе қызмет түрін алуға болады.

Тірек сөздер: докторантура, философия докторы, кредит жүйесі, Еуроодақ.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Национальный доклад о состоянии и развитии образования в Республике Казахстан. Б.К. Дамитов, Н.Т. Ермеков, О.И. Можаева, Г.И. Головатая, Ж.К. Егимбаева, С.Ж. Ногайбаланова, Ш.А. Сулейменова, Г.П. Махметова, Т.У. Текешева - Астана, НЦОКО, 2009.-308 с.
2. Стандарты качества жизни в странах Европейского союза, России и Казахстане: Информационно-аналитический сборник. Под общей ред. Б.Г.Мухамеджанова. – Алматы: ИД «Жибек жолы», 2008. – 256 с.
3. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты. Жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру. Докторантура. ҚР МЖМБС 7.10.2009, ҚРБҒМ Астана, 2009
4. http://www.unisalzburg.at/portal/page?_pageid=73,1052013&_dad=portal&_schema=PORTAL
5. https://online.unisalzburg.at/plus_online/wbMitteilungsblaetter.display?pNr=44360
6. <http://www.uni-salzburg.at/pls/portal/docs/1/1623386.PDF>

* * *

В этой статье рассматривается проблемы эффективного составления и повышения качества учебного плана докторанта в подготовке научных востребованных кадров в ВУЗах Казахстана.

Ключевые слова: докторантура, доктор философии, кредитная система, Евросоюз.

* * *

In this article is considered the problem of efficient drafting and improving the quality of the curriculum in doctoral training of scientific demand personnel in universities in Kazakhstan.

Key words: doctorate, doctor philosophy, credit system, Euro union.

ҒЫЛЫМНЫҢ КЕМЕЛДЕНУІ – ЖАСТАР ҰМТЫЛЫСЫНДА

Тарақов Әнуар

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

anuar_tarak@mail.ru

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті – өзінің бай тарихымен де, республикамызға білікті, білімді мамандар кадрларын даярлаудағы әр кезеңдегі жетістіктерімен де Қазақстан жоғары оқу орындарына өнеге көрсетіп келеді.

Соңғы кезде әлемдік өркениетте білім беру үдерісінде интеграциялау мен инновациялау қарқын алған уақытта ұлттық университет дүниежүзінің беделді білім беру орындарымен бәсекелестікке түсуде. Соның бір жарқын нәтижесі университеттің әлемдік рейтингте ең танымал жоғарғы оқу орындары бойынша 400-401 орынды алуы. Бұрынғыдан 200 орынға алға жылжу - атқарылып жатқан үлкен істердің нәтижесі. Әрине бұл көрсеткішті алдағы уақытта бұдан да биіктете беру баршамыздың берік бағыт-бағдарымыз болып отыр.

БҰҰ-ның Бас хатшысы Пан Ги Мунның бастамасы бойынша ҚазҰУ-дің осынау мәртебелі халықаралық ұйымның «Академиялық ықпал» бағдарламасына енуі алдына жаңа нысана қойып отырғандығын айқын көрсетеді. Европалық білім беру жүйесінде «Болонья үдерісіне» қосылу арқылы ҚазҰУ әлемдік беделді жоғарғы университеттермен бәсекелестікке түсу қабілетін танытуда. Қазіргі таңдағы атқарылып жатқан алуан жұмыстар білім беруді тиімді интеграциялау мен университеттің ғылыми-технологиялық әлеуетін көтеру, оқыту үдерісінде жаңа әдістемелік ізденістер, жаңашылдыққа жету мақсаты тұрғаны анық. Университеттің Орта Азия республикалары жоғарғы оқу орындарының арасында ең алғаш халықаралық деңгейін көтеруге батыл ұмтылып отырғанын айтуға тиіспіз.

Тәуелсіздіктің 20 жылдығына арналған Қазақстан ғалымдарының форумында Президентіміз Н.Назарбаев: «XXI ғасырда «ғылым» мен «инновация» біртұтас ұғымға айналды. Қазақстан ғылымын дамыту мәселесінің маңызды жағы ол – ғылыми инновациялық жұмыстар мазмұнында әлемдік инновациялық трендке сәйкестілік болуы. Қазақстандық іргелі ғылым жаһандық деңгейдегі зерттеулерге теңесуі мазмұнды» деп қазіргі еліміздегі ғылымның даму деңгейіне жаңа талаптар қойды [1].

Республикамыздың экономикалық өрлеуі отандық ғылымымыздың жаңа жетістіктеріне байланысты. Бұл ғылымның әр саласын кеңінен қамтуы тиіс. Отандық ғылымның әлемдік өркениеттегі алатын үлесі неғұрлым сүбелі болған сайын, еліміздің әлеуметтік-экономикалық әлеуеті де арта түседі. Бұған барлық ғылым салаларын мақсатты түрде жұмылдыру қажет.